

Dymek, Benon

Książka o Radach Delegatów Robotniczych

Notatki Płockie 6/20, 39-40

1961

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KSIAŻKA O RADACH DELEGATÓW ROBOTNICZYCH

Publikacja Z. Szczygielskiego i A. Tymienieckiej „Z dziejów Rad Delegatów Robotniczych w Polsce”¹⁾ jest pierwszą popularno-naukową pracą o radach z lat 1918—1919. Trudno jest popularyzować zagadnienie, które jeszcze nie zostało dogłębnie zbadane i opracowane. Trzeba jednak przyznać, że autorzy książki wyszli z tych zadań obronną ręką. Popularyzując ale z pełną ścisłością historyczną, w zasadzie uniknęli niebezpieczeństwa spłylenia zagadnienia.

W pięciu rozdziałach książki zawarte zostały wszystkie ważniejsze problemy i fakty. Czytelnik dowiaduje się w nich o obiektywnych nastrojach wśród klasy robotniczej, zapoznaje się z historią powstania RDR, jej działalnością polityczną i gospodarczą. Znajduje wiadomości o stosunku do rad klasy robotniczej, KPRP, PPS oraz klas posiadających.

Tymieniecka i Szczygielski nie pominęli również w swych rozważaniach — Gwardii Czerwonej — zbrojnego ramienia RDR. Autorzy słusznie skupiają się na podstawowych radach — radzie Warszawskiej, Zagłębiowskiej, Łódzkiej i Lubelskiej.

Przez kartki książki przewijają się nazwiska tych, którzy aktywnie uczestniczyli w tym ruchu. Z ramienia KPRP: Adolfa Warskiego, Henryka Waleckiego, Franciszka Grzelszczaka, Władysława Kowalskiego-Grzecha, Władysława Hibnera, z PPS — Zygmunta Zaremby, Mieczysława Niedziałkowskiego, Tadeusza Żarskiego i wielu innych.

Z podobiznami większości z nich zapoznajemy się także z zamieszczonych zdjęć.

Książka zawiera również dwa aneksy — jeden to kalendarz wydarzeń od listopada 1918 do lipca 1919 r., drugi wykaz miejscowości b. Królestwa, w których istniały Rady Delegatów Robotniczych.

Rady Delegatów Robotniczych powstały na fali ogromnego wzburzenia mas ludowych, na apel SDKPiL oraz PPS-Lewicy. Powstały jako załączki władzy klasy robotniczej, odrazu po opuszczeniu Ziemi polskich przez okupantów niemieckich i austriackich i jak autorzy pracy obliczają skupiały ponad pół miliona ludzi pracy. Wzorem systemu rad była Rosja Radziecka, stamtąd promieniowało leninowskie hasło — „Cała władza w ręce Rad!”

Organizował je proletariats niemiecki, austriacki, węgierski.

Rady Delegatów Robotniczych były w latach 1918—1919 w rękach proletariatu kluczem,

który mógł otworzyć drogę do zwycięstwa rewolucji.

Wyjaśnienie zagadnień związanych z RDR w Polsce ściśle spójne jest z charakterem odrazaającego się państwa polskiego.

Dlatego mimowoli nasuwają się pytania:

Dlaczego niepodległa Polska powstała jako państwa burżuazyjne rządzone przez klasy posiadające? Dlaczego nie zwyciężyły siły rewolucji? Czy istniały obiektywne przesłanki do wzięcia władzy przez klasę robotniczą?

Oto niektóre pytania, które stale się wiążą z pierwszymi latami II Niepodległości Rzeczypospolitej.

Dotychczas historia do głębi nie zbadła procesów z tych lat, nie dała definitywnej odpowiedzi, dlatego też każda nowa praca dotycząca tego okresu jest witana z żywym zainteresowaniem szerszego społeczeństwa.

Głód wiedzy potęgował również brak popularnego opracowania dziejów RDR, bo przecież od napisania kapitalnej pracy Henryka Bicza (Bittnera)¹⁾, (zresztą on sam był przewodniczącym Komitetu Wykonawczego RDR Zagłębia Dąbrowskiego) minęło już ponad ćwierć wieku, a książka jest już „białym krukiem”, dostępnym tylko w większych bibliotekach.

Książka o radach winna interesować także czytelnika z Mazowsza. Jak wynika z wykazu rad w b. Królestwie istniało 98 RDR, w tym 37 rad powstało i działało na obszarze dzisiejszego województwa warszawskiego. Zaś rada płocka i żyrardowska były zaliczane do „większych rad”, o znaczeniu nie tylko regionalnym.

Rady Delegatów Robotniczych m.in. były: w Bielsku, Błoniu, Bodzanowie, Borowickach, Brwilnie, Ciechanowie, Grodzisku, Mińsku, Mławie, Płocku, Płońsku, Soczewce.

Rada płocka i żyrardowska doczekały się nawet szerszych opracowań²⁾.

Szkoda, że autorzy publikacji tak mało miejsca poświęcili Żyrardowskiej RDR, a o Płockiej RDR zaledwie wspomnieli.

Płocka Rada Delegatów Robotniczych oficjalnie powstała 12 listopada 1918 r. i jednoczyła wszystkich robotników miasta, bez różnicy narodowości i wyznania. Liczyła 56 członków. Reprezentowała około 4 tysiące robotników za-

1) Z. Szczygielski, A. Tymieniecka, „Z dziejów Rad Delegatów Robotniczych w Polsce”. Książka i Wiedza 1960 Wydawnictwo Zakładu Partii przy KC PZPR str. 110.

1) Zobacz H. Bicz, „Rady Delegatów Robotniczych w Polsce w 1918—1919” Moskwa 1934 r.

2) zob. Jan Wańkiewicz, Powstanie i działalność Płockiej Rady Delegatów Robotniczych. W książce „Z walk KPP w Płocku”. Płock 1960. Wydawnictwo Warszawskiego Komitetu Wojewódzkiego PZPR i Towarzystwa Naukowego Płockiego, str. 57—70; Ludomir Smosarski i Krzysztof Zwoliński, Żyrardowska Rada Delegatów Robotniczych w książce „Z walk robotników Żyrardowa 1883—1919” Żyrardów styczeń 1960 str. 47—77.

trudnionych w fabrykach, warsztatach i na robotach publicznych¹⁾.

Jej delegaci brali udział w naradach większych Rad w Warszawie. Na marcową naradę zostali wybrani: Serejski, Kępczyński i Goldkind²⁾. Na kwietniową Kępczyński i Pekrul³⁾, a na czerwcową 8 delegatów — w tym: Aleksander Klonowski i Kazimierz Pawlak⁴⁾. Aktywnymi członkami płockiej rady byli: S. Szczesny, S. Piegat, F. Szochner i wielu innych.

Płocka RDR, obok żyrardowskiej i innych rad na Mazowszu, była faktycznym przedstawicielem robotników. Miała może większe aniżeli inne rady wpływy na wsi, a szczególnie wśród służby folwarcznej.

Została ona rozbita jak i inne rady przez PPS. PPS wycofała się z ogólnych rad i tworzyła własne partyjno-niepodległościowe rady, które do spółki z klasami posiadającymi uśmierciły działalność robotniczych organów władzy.

1) Archiwum Zakładu Historii Partii przy KC. PZPR Zespół RDR 167/I-2 t. 3, poz. 3.

2) AZHP. RDR 167/II-2, poz. 9.

3) AZHP. RDR 167/II-3, poz. 8 i 9.

4) AZHP. RDR 167/II-4, poz. 9 i 10, 167/I-2t. 3, poz. 3.

Z braków i usterek książki możnaby wymienić pominięcie niektórych rad w wykazie np. w Nasielsku rada powstała 25.III.1919 r., w Raciążu 24.XI.1918 r. i nie zostały umieszczone w ogólnym spisie.

Szkoda, że książka nie posiada wykazu miejscowości, gdzie wprawdzie RDR nie zawiązały się, ale rady miały w tych miejscowościach wpływy i utrzymywały kontakty (np. w Przasnyszu).

Autorzy książki o dziejach RDR nie wydobyli w pełni wpływów rad i działalności rad chłopskich i folwarcznych (lubelskie, płockie).

Znacznie pomniejsza czytelność książki brak mapy z siecią RDR. Przecież zadania tego nie może spełnić wykaz.

Wprawdzie zagadnienie rad w Wielkopolsce, na Pomorzu i Śląsku ma inny aspekt aniżeli w Królestwie, ale wydaje się, że nie można np. pominąć oceny tych rad jednym zdaniem, że: „Rady Robotnicze utworzone na Górnym Śląsku działały za ówczesnym kordonem granicznym, nie wpływając na sytuację w kraju” (19).

W sumie jednak książka jest ciekawa, bo wnosi spory bagaż nowej wiedzy o Radach Delegatów Robotniczych — pięknej karcie historii klasy robotniczej.

B. D.

SPRAWOZDANIA

KONFERENCJA GOSPODARCZA W PŁOCKU POŚWIĘCONA PROBLEMATYCE USŁUG

Dnia 8 kwietnia b.r. w sali NOT-u w Płocku odbyła się zorganizowana przez Towarzystwo Naukowe Płockie konferencja gospodarcza, poświęcona problematyce usług w mieście i w powiecie płockim. Wzięli w niej udział przedstawiciele władz, delegaci spółdzielni i rzemiosła indywidualnego oraz szereg członków TNP.

Obrazy zajął zastępca przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Płocku i wiceprezes TNP mgr Franciszek Dorobek, po czym zostały wygłoszone dwa interesujące referaty: 1) mgra Józefa Ryttera, członka zarządu TNP, pt.: „Problematyka usług w ekonomice socjalistycznej” oraz Zenona Plisa, kierownika wydziału przemysłu PMRN w Płocku, pt.: „Kierunki działalności usługowej w mieście i w powiecie płockim”. Pierwszy referent szczególną uwagę poświęcił tzw. „dużej uchwale” czyli ostatnim aktom prawnym Rządu, regulującym sprawy usług. Drugi referent mówił o najbliższej przyszłości usług na płockim terenie.

W dyskusji przewodniczący PMRN w Płocku Henryk Białczyński podkreślił m. in., że duże znaczenie dla rozwoju usług mają następujące sprawy: 1) sprzężyste państwowe kierownictwo, 2) powiększenie i przeszkolenie kadr szczegól-

nie przez kształcenie młodzieży w szkołach zawodowych i u rzemieślników oraz przez ujawnienie i zalegalizowanie niezarejestrowanych rzemieślników, 3) zmniejszenie kosztów administracji w uspołecznionym rzemiośle, 4) ochrona materiałów, powierzonych przez klientów, 5) mechanizacja, 6) właściwa lokalizacja usług w rejonie płockim (Płock, Gostynin, Sierpc, Płońsk), 7) rozwiązanie sprawy kobiet pracujących i usług dla nich, 8) sprawa zanikających i powstających usług, 9) zagadnienie przemysłu kluczowego, 10) problem zdolności płatniczej konsumenta. W Płocku zostały opracowane pięcioletnie plany usług z uwzględnieniem powyższych problemów.

W dalszej dyskusji poruszono m. in. sprawę „klimatu zaufania”, w związku z czym pierwszy sekretarz KM PZPR w Płocku mgr Izydor Maćkowiak wyjaśnił, że dla uniknięcia rozczarowań niektórzy rzemieślnicy np. krawcy i szewcy powinni pamiętać o przewadze konkurencyjnej przemysłu w stosunku do rzemiosła, przejawiającej się m. in. w większej wydajności pracy jednostki w przemyśle. Rzemiosło powinno nastawić się na usługi o charakterze technicznym (naprawa motorów, aparatów radiowych itp.). Budujące się Mazowieckie Za-